

Автор статті:

Тетяна Назарчук,

магістрантка

спеціальності «Соціальна робота»

Науковий керівник:

Світлана Коляденко,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри соціальних технологій

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ІНСПЕКТОРІВ З НЕПОВНОЛІТНИМИ

Стан і тенденції підліткових правопорушень – один з найважливіших індикаторів морального здоров'я і положення підростаючого покоління в суспільстві. Спостерігається бурхливе зростання кількості неповнолітніх з девіантною поведінкою, що виявляються в озлобленості, жорстокості, в асоціальних діях, таких як бродяжництво та безпритульність, алкоголізм, наркоманія, проституція, правопорушення. Поліція як новий публічний правоохоронний орган, що був реформований на базі міліції, окрім власне правоохоронних функцій виконує значну соціальну роль, в основі якої і криється соціально-педагогічний зміст поліцейської діяльності. І, якщо раніше, для профілактики злочинів неповнолітніх існував окремий правоохоронний орган – кримінальна міліція у справах дітей, то тепер весь масив цієї роботи належить виконувати поліцейським інспекторам.

Науковцями досліджувались різні аспекти зазначеної проблеми, викладені у дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних науковців (Л.Ф. Анн, В.М. Бабакін, І.Д. Бех, М.А. Галагузова, В.В. Головченко, І.В. Зозуля, І.В. Козубовська, І.В. Ламаш, О.А. Менюк, Ю.О. Сердюк, Г.О. Сиротенко, Дж. Фінні, Т.Г. Харченко, О.В. Худякова та ін.).

На думку вчених, соціально-педагогічна діяльність з неповнолітніми, схильними до девіантної поведінки, має комплексний загальнодержавний характер і успішне її вирішення можливе тільки за умови спільних скоординованих зусиль усіх агентів соціальних змін: соціальних педагогів, поліцейських інспекторів, лікарів, педагогів, юристів, співробітників, соціологів, психологів, журналістів, а також широкої мережі державних і громадських організацій [1, с. 9].

Водночас, поліція як новий публічний правоохоронний орган, що був реформований на базі міліції, окрім власне правоохоронних функцій, виконує значну соціальну роль, в основі якої і криється соціально-педагогічний зміст поліцейської діяльності. Основним завданням поліції є надання поліцейських послуг щодо підтримання публічного порядку шляхом забезпечення безпеки осіб, суспільства і держави [4]. З точки зору реалізації соціально-педагогічного змісту основним суб'єктом його реалізації є місцева поліція, до якої належить і діяльність служби поліцейських інспекторів, що спрямована на проведення загальної та індивідуальної профілактики серед жителів адміністративної ділянки. Основним завданням поліцейського інспектора є робота з населенням та громадськими формуваннями на адміністративній ділянці щодо охорони громадського порядку та громадської безпеки, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю [2].

На думку науковців, соціально-педагогічний зміст у діяльності поліцейських інспекторів реалізується через цілий ряд заходів, основними серед яких є:

- заходи соціально-педагогічного попередження вчинення неповнолітніми правопорушень повинні бути спрямовані на посилення роботи з неповнолітніми, які не працюють і не навчаються;
- забезпечення збереження закладів освіти, розвиток і створення нових типів навчально-виховних закладів, організацію повноцінного дозвілля;

- недопущення закриття та перепрофілювання дитячих позашкільних закладів (як державних, так і комунальних);
- забезпечення доступності закладів культури та відпочинку для сімей з дітьми (театрів, кіно- та концертних залів, баз літнього відпочинку, спортивно-оздоровчих таборів тощо);
- неприпустимість використання державних об'єктів фізкультури і спорту не за призначенням; відновлення мережі спортивних секцій та споруд за місцем проживання, у навчальних закладах, у сільській місцевості;
- відновлення системи правового навчання за участю працівників органів юстиції, прокуратури, суду, внутрішніх справ, державного арбітражу, адвокатури, юридичних служб державних підприємств, органів освіти, культури [3].

На нашу думку, використання відповідних форм соціально-педагогічної діяльності у поєднанні з комплексною взаємодією різних соціальних інститутів дозволить не тільки ефективніше реабілітувати неповнолітніх злочинців, а й попереджувати девіантну поведінку у неповнолітніх.

Щоб дослідити ці положення на емпіричному рівні, нами було проведене дослідження соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми у правоохоронних органах, що проводилось на базі Коростенського відділу поліції Головного управління Національної поліції в Житомирській області та Коростенської міської гімназії. Дослідження відбувалось у три етапи: на першому етапі ми вивчали соціально-педагогічний зміст діяльності поліцейських інспекторів з неповнолітніми за допомогою їх глибинного інтерв'ювання; на другому етапі ми досліджували схильності до різних форм девіантної поведінки у підлітків, що перебувають на обліку у поліцейських інспекторів та учнів ЗНЗ за допомогою методики «Виявлення схильності до поведінки, що відхиляється від соціальних норм» О. М. Орел; на третьому етапі дослідження ми порівнювали рівень соціалізованості підлітків, що перебувають на обліку у поліцейських інспекторів та учнів ЗНЗ за допомогою методики «Вивчення соціалізованості особистості» М.І. Рожкова.

За результатами цього дослідження ми прийшли до наступних висновків. Нами виявлено наявність прямого негативного впливу девіантної поведінки та перебування на обліку в правоохоронних органах на процеси соціального становлення неповнолітніх. За переважною більшістю показників соціалізованості особистості підлітка, діти, що не перебувають на обліку в поліції мають значно вищі показники соціальної адаптації, соціальної активності та моральної вихованості. Єдиним показником де спостерігається протилежна ситуація є соціальна автономність, що, на нашу думку, безпосередньо пов'язано із способом життя та соціальною ситуацією існування неповнолітніх правопорушників. Для об'єктивності дослідження варто зазначити, що певні види кримінальної активності підлітків вимагали від них розвитку «імітації» певних просоціальних рис. Це, на нашу думку, ще більше обґрунтовує необхідність комплексної соціально-педагогічної та психологічної допомоги відповідній категорії дітей.

З'ясовано, що практично всі підлітки, які перебувають на обліку у правоохоронних органах, мають значну схильність до девіантної поведінки, викликану порушеннями у сфері емоційно-вольового контролю. Однак, найбільш репрезентативним (та тривожним) результатом є те, що за багатьма показниками значну схильність до девіантної та делінквентної поведінки мають і школярі підліткового віку з міської гімназії (контрольна група). При цьому, на нашу думку, практика виправдання подібних результатів виключно специфікою підліткового віку є недоцільною. Ми вважаємо, що подібні результати найбільш яскраво показують також недостатню скоординованість, помилки менеджменту

та відсутність системності і комплексності у побудові системи профілактичної діяльності з підлітками, які є основною «групою ризику» потенційних неповнолітніх правопорушників і загрожують стати десоціалізуючим фактором для підлітків у найближчому майбутньому.

Ми виявили, що у поліцейських інспекторів, на яких після реформування покладено значну долю функціональних зобов'язань колишніх підрозділів міліції у справах неповнолітніх, сформоване вірне (на побутовому рівні) уявлення про соціально-педагогічну діяльність та її роль у професійній роботі поліцейського інспектора. На думку опитаних інспекторів, вони у своїй діяльності застосовують широке коло професійного інструментарію, форм та методів соціально-педагогічної діяльності. При цьому усі респонденти відзначають безумовну домінантність профілактичних форм роботи, значимість якої вони прямо пов'язують зі зниженням загального рівня схильності до девіантної поведінки серед неповнолітніх. Також, опитані відзначають важливість соціально-педагогічного консультування та комплексної співпраці з іншими соціальними інституціями, зокрема відзначаючи у якості соціальних партнерів соціально-психологічні служби ЗНЗ. При використанні непрофілактичних методів (реабілітації, ре соціалізації тощо) основними партнерами респонденти назвали благодійні та релігійні об'єднання. Основною складовою успішної роботи, яку можна віднести до соціально-педагогічної сфери, опитані поліцейські вважають комплексну взаємодію та поєднання виховного впливу всіх соціальних інститутів, особливо акцентуючи увагу на родині, школі та соціальних спільнотах.

Отже, за результатами емпіричного дослідження ми з'ясували, що поліція як новий правоохоронний орган публічного характеру не може розглядатись виключно у контексті правової діяльності, а виконує значну соціальну роль, в основі якої і криється соціально-педагогічний зміст поліцейської діяльності, що першочергово полягає у профілактиці девіантної поведінки неповнолітніх.

Використана література:

1. Медико-соціальні та правові аспекти девіантної поведінки дітей та підлітків : [метод. рекомендації] / Г. О. Слабкий, В. В. Беспалько, О. В. Коган та ін. — Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. — 32 с.
2. Сердюк Ю. О. Деякі напрямки вдосконалення соціальної роботи в органах внутрішніх справ України (на матеріалах ГУ МВС України в АР Крим) / Ю. О. Сердюк // Право і Безпека. — 2004. — Т. 3, № 4. — С. 164-166.
3. Третях С. І. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства / С. І. Третях // Право України. — 2005. — № 4. — С.26-30.
4. Kelly O. Community, Police and the State: Storming the Citadels / O. Kelly. — London : Comedia, 1999. — 204 p.